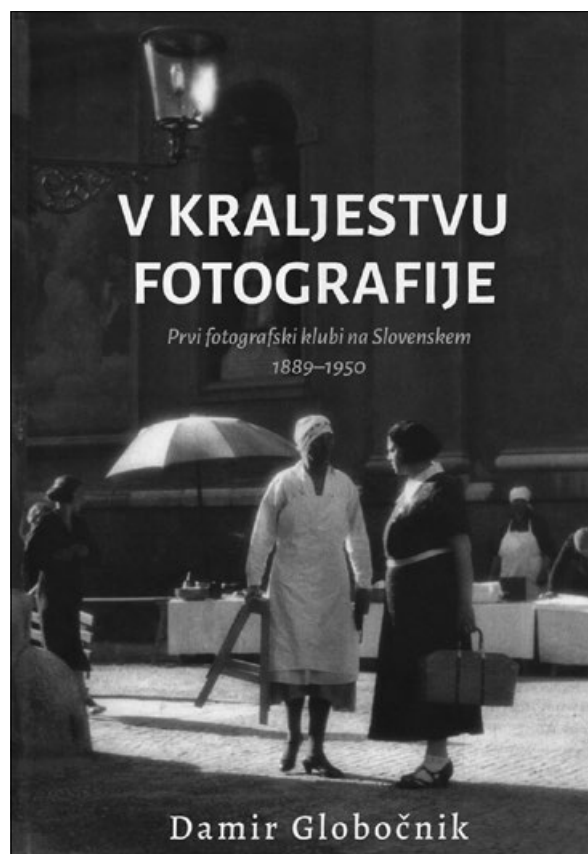

»Fotografovanje je nad vse zanimiva, lepa in koristna zabava«

Damir Globočnik: *V kraljestvu fotografije: prvi fotografski klubi na Slovenskem 1889–1950*. Šmarje – Sap: Buča, 2023. 391 strani.

Damir Globočnik, vodja Kabineta slovenske fotografije v Gorenjskem muzeju Kranj, sicer pa dvojni doktor znanosti (umetnostne zgodovine in zgodovine), je izjemno plodovit pisec. Pred kratkim je izdal obsežno, bogato ilustrirano (okoli 400 fotografij) monografijo, ki prinaša vpogled v delovanje prvih fotografskih klubov na Slovenskem v obdobju med leti 1889 in 1950.

Po pionirskih fotografskih tehnikah (dagerotipija, puharotipija, njepsotipija, kolodijski postopek) je v letih 1879/1880 prišel v uporabo fotografski postopek s suhimi želatinastimi ploščami, tudi fotoaparati so postajali priročnejsi. To je omogočilo, da je postala fotografija dostopnejša širšim krogom (premožnejših) ljubiteljev fotografije. V zadnji četrtini 19. stoletja se je namreč na Slovenskem že začela uveljavljati amaterska fotografija, prvi fotoklub na naših tleh pa je bil ustanovljen v Ljubljani 1889. leta. Prvi predsednik kluba, ki je razglašal, »da se sprejmo v klub tudi dame«, medtem ko poklicnih fotografov niso včlanjevali, je bil Ivan Šubic, ravnatelj obrtne šole v Ljubljani, ki je sicer izhajal iz podobarske družine Šubic v Poljanski dolini. Omenjeni klub je nastal po vzoru tistih iz evropskih velikih mest, bil je med prvimi tovrstnimi klubi v monarhiji – za tistimi na Dunaju, v Gradcu, Pragi in Budimpešti. Nekaj let po ustanovitvi ljubljanskega fotokluba je fotografsko sekcijo ustanovilo tudi Slovensko planinsko društvo, kasneje je sledilo še nekaj drugih fotografskih

klubov. Člani so v klubih lahko dobili teoretične in praktične napotke za fotografiranje, znotraj klubov pa so izdajali razglednice, organizirali razstave, projekcije, tekmovanja, (skioptična) predavanja ipd.

Leta 1910 pa so v Ljubljani ustanovili Deželno zadrugo (poklicnih) fotografov, ki so delovali na Kranjskem. Leta 1919 se je Deželna zadruga s pridružitvijo fotografov s Štajerske in Prekmurja preoblikovala v Pokrajinsko zadrugo fotografov za Slovenijo v Ljubljani (kasneje Združenje fotografov Dravske banovine), v kateri sta bila aktivna tudi celjska fotografa Franjo Kunšek in Josip Pelikan. Slednji je na občnem zboru Zadruga leta 1938 očital fotoamaterjem odvzemanje zaslužka, k čemur pa drugi poklicni fotografi niso pritrjevali. No, Pelikan je bil znotraj Zadruga precej angažiran, večkrat je bil tudi član ocenjevalnih komisij.

Po tem ekspoziju med poklicne fotografe se avtor vrne na področje amaterske fotografije. Pred prvo svetovno vojno je bilo ustanovljenih še nekaj klubov fotografov amaterjev, še več jih je nastalo po vojni, med njimi leta 1925 Klub ljubiteljev fotografije v Celju. »Med najbolj priljubljene in koristne

športe spada danes brezdvomno fotografski šport. On nam razvije čut za lepoto in vzbuja smisel za krasote narave, katerih nam ravno naša Slovenija nudi v neomejenem številu.« Klub je svojim članom po znižani ceni nabavljal fotografske potrebščine, na voljo pa jim je bil tudi fotolaboratorij. Klub, ki ga je vodil Ivo Kvac, je bil razpuščen leta 1931.

Posebno mesto v monografiji zavzema prvi slovenski celovečerni (nemi) film *V kraljestvu Zlatoroga* – tudi naslov Globočnikove knjige je parafraza naslova tega filma –, ki je bil posnet na »fotografski« in ne na »filmski« način med leti 1928 in 1931.

Na predvečer druge svetovne vojne si je začela pot v svet fotografije utirati barvna fotografija; med drugim je leta 1940 o njej v celjskem kinu Metropol predaval fotograf iz Zagreba. V naslednjem, že vojnem letu, je fotografska amaterska dejavnost počasi zamirala, najdlje se je obdržala v Ljubljani.

Po vojni je slovensko fotoamaterstvo v težavnih materialnih razmerah premagovalo številne ovire in že leta 1947 je Fotoklub Ljubljana organiziral razstavo umetniške, znanstvene in dokumentarne fotografije. Razstavljalci so s svojimi fotografijami poskušali ujeti novo družbeno realnost: izpostavljali so motive dela in delavcev. Prva poveljna fotografska organizacija je bila pod okriljem Ljudske

tehnike Slovenije ustanovljena leta 1949 – Fotokinoamaterska zveza Slovenije. Postajala je vse bolj množična, večina članov je bila delavcev in nameščencev. Vse v duhu novega družbenega sistema: »Do danes smo gledali v fotografiji pač le šport, ki je tako drag, da si ga povprečen delovni človek ne more preveč privoščiti. V najboljšem primeru smo dopuščali, da je mogoče s fotografijo do neke mere konkurirati upodablajoči umetnosti in odpirati ljudem oči za lepoto v naravi. Toda fotografija ni samo to. /.../ Puška in motorizacija, toda enako tudi knjiga in fotografija, pest, znanje in srce oborožujejo ljudstva, ki hočejo živeti, v enaki meri. Zato je popolnoma pravilno, da si je nova fotoamaterska organizacija naše dežele, ki hoče biti v vsakem oziru napredna, zastavila nalogo, da bo zbujala ljubezen do fotografije, to je do vsega, kar je z njo v zvezi, v množicah, in da jo bo vnašala že v ljudsko šolo in pionirsko organizacijo. /.../ Tudi delavec pri stroju ima zase in za svoje delo eno možnost več, če obvlada fotografsko tehniko.«

Knjiga *V kraljestvu fotografije* je vsekakor zanimiva monografska predstavitev organizacije ljubiteljskih fotografov v pionirskih časih fotografije, zato pomeni dragocen prispevek k zgodovini fotografije na Slovenskem.

Marija Počivavšek